

Knysz V. V. Juridical regulation of constitutional and legal responsibility of judges in Ukraine

This article investigates the features of the constitutional and legal responsibility of judges in Ukraine. According to a study the author of the article has compiled the main features of positive and negative constitutional and legal responsibility of judges. Besides, the author has established a close relationship between constitutional and legal responsibility and disciplinary responsibility of judges.

Key words: responsibility, juridical responsibility, constitutional and legal responsibility, the status of judges, constitutional and legal responsibility of judges.

Петровська І.І.

**ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ
ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНА
ХАРАКТЕРИСТИКА**

УДК 343.73:341.233.1

Протягом багатьох років українська влада здійснює організаційні, правові, економічні та інші заходи з метою протидії корупції, а результат, часто -зворотній. З цього приводу чітко сформулював позицію О. Кальман: «Специфіка протидії корупції, як системному явищу, потребує, передусім, нормативно-правового налагодження складної взаємоузгодженої системи попереджувальних заходів, які мають бути розроблені різними галузями законодавства: цивільним, фінансовим, господарським, адміністративним та іншими» [1].

Актуальність дослідження питань фінансово-контрольної діяльності як напрямку запобігання та протидії корупції обумовлена тим, що фінансовий контроль є універсальним явищем і застосовується у різних сферах суспільного життя, його зміст розкривається у взаємозв'язку зі сферою застосування й функціонування фінансів, а корупція як діяння протиправного характеру проявляється найчастіше саме у сфері функціонування фінансів. В зв'язку з цим, завданнями даного дослідження є: виокремлення серед контрольних фінансових відносин тієї частини, яка

пов'язана з антикорупційною сферою; визначення правових засад цієї діяльності, здійснення її загального аналізу.

Окремі питання контрольно-фінансової діяльності досліджувались в працях багатьох науковців, зокрема Буткевича С.А., Лебедева О.П., Лебідь Н.В., Павліченко Є.В., Пивовара Ю.І., Устинова І.П., Пробки І.Б., Ковальчука А.Т., Латковської Т.А., Пацурківського П.С., Савченко Л.А., Апарова А.М., Баранов-Мохорта С.М., Білініна Я.В., Борець Л.В., Будько З.М., Вишновецького В.М., Дереконя В.М., Дмитрик О.О., Заверухи О.Б., Зоріної О.І., Касьяненко Л.М., Коваленка А.А., Кравченко Л.М., Лучковської С.І., Моринів Н.А. та інших.

Серед заходів запобігання та протидії корупції важливе місце посідають фінансово-контрольні. В даному випадку іде мова не тільки про фінансовий контроль в класичному розумінні даної категорії, а і про застосування сучасних підходів моніторингової діяльності та фінансового інспектування.

Це не виключає необхідності надання антикорупційної спрямованості багатьом іншим законам, що регулюють суспільні відносини у сфері економіки, реалізації влади, у фінансовій і банківській сферах та інших, де прояви корупції найбільш поширені, наприклад при проходженні антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів можна доповнювати в загальних положеннях нормою про попередження корупції.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» [2], ст.12, визначає особливості фінансового контролю у публічній сфері. Згідно положень даної статті, можна виділити основний документ на якому базується фінансово-контрольна діяльність в сфері запобігання та протидії корупції – декларація про майно, доходи, витрати і зобов'язання за встановленою формою. З метою забезпечення відкритості та прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, уповноваженими підрозділами проводяться такі форми контролю:

- 1) перевірка фактів своєчасності подання декларацій;
- 2) перевірка декларацій на наявність конфлікту інтересів;

3) логічний та арифметичний контроль декларацій.

Перевірка факту своєчасності подання декларації здійснюється протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня, у який така декларація повинна бути подана.

Перевірка декларації на наявність конфлікту інтересів суб'єкта декларування здійснюється протягом тридцяти днів з дня подання декларації і полягає у порівнянні службових обов'язків суб'єкта декларування з його та членів його сім'ї фінансовими інтересами.

Логічний та арифметичний контроль декларації здійснюється протягом тридцяти днів з дня подання декларації у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування державної податкової політики, та Міністерством юстиції України.

У разі виявлення під час перевірки декларації арифметичних або логічних помилок уповноважений підрозділ невідкладно письмово повідомляє про це відповідного суб'єкта декларування, який має право протягом п'яти днів з дня отримання такого повідомлення подати уповноваженому підрозділу письмове пояснення та/або виправлену декларацію. У зв'язку з проведенням логічного та арифметичного контролю декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру суб'єкта декларування уповноважений підрозділ має право робити запити до державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності щодо зазначених відомостей.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, яким надіслано запит уповноваженого підрозділу, зобов'язані не пізніше десяти робочих днів з дня отримання запиту подати копії необхідних документів або відповідну інформацію.

Декларація повинна бути подана до 1 квітня за місцем роботи (служби). Суб'єкти декларування, які не мали можливості пода-

ти до 1 квітня за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік через перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, через тимчасову непрацездатність, перебування за межами України, під вартою, подають таку декларацію за звітний рік до 31 грудня.

Суб'єкти декларування, які звільнюються або іншим чином припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Суб'єкти декларування, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані протягом одного року подавати за своїм останнім місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою і в порядку, визначеними Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції»

Суб'єктами декларування відповідно до законодавства є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. А саме:

- Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

- народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад;

- державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;

- військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби;

- судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, Голова, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і приєзжні (під час виконання ними цих функцій);

- особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту;

- посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, доходів і зборів;

- члени Центральної виборчої комісії;

- посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;

- особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а саме посадові особи юридичних осіб публічного права.

Щодо поняття «посадова особа юридичних осіб публічного права», то відповідно до роз'яснення Міністерства Юстиції України до таких осіб можна віднести працівників юридичної особи публічного права, які наділені організаційно-розпорядчими або адміністративно-господарськими функціями [3].

Відомості, зазначені у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Голови та суддів Верховного Суду України, голів та суддів вищих спеціалізованих судів України, Генерального прокурора України та його заступників, Голови Національного банку України, Голови

Рахункової палати, Голови та членів Вищої ради юстиції, членів Центральної виборчої комісії, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, перших заступників та заступників міністрів, заступників міністрів - керівників апаратів, керівників інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та їх заступників, членів колегіальних державних органів (комісій, рад), сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі її утворення), районної, обласної ради та їх заступників, керівників виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад та їх заступників, секретаря сільської, селищної, міської ради, підлягають оприлюдненню протягом 30 днів з дня їх подання на офіційному веб-сайті відповідного державного органу чи органу місцевого самоврядування на строк не менше одного року. У разі відсутності офіційного веб-сайту такі відомості оприлюднюються шляхом опублікування в офіційних друкованих виданнях відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування протягом 30 днів з дня подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Оприлюдненню підлягають усі відомості, зазначені в декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, крім відомостей, що віднесені цим Законом до інформації з обмеженим доступом (відомостей щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків, серії та номера паспорту, місця проживання та реєстрації декларанта та деяких інших, які не підлягають оприлюдненню).

У випадку неподання державним службовцем в установленний термін відомостей про доходи, зобов'язання фінансового характеру та майновий стан щодо себе та членів своєї сім'ї, необхідно скласти відповідний акт та відібрати пояснення в особи, яка порушила вимоги фінансового контролю. На підставі зазначених документів керівник органу відповідно до пункту 7 ст. 30 вказаного Закону має прийняти рішення щодо припинення такою особою державної служби.

У трудову книжку працівника вноситься запис щодо припинення державної служби відповідно до п. 2 ст. 30 Закону України «Про державну службу» [4] або припинення державної служби згідно з п. 7 ст. 30 вказаного Закону відповідно.

Державна служба припиняється, зокрема, у разі виявлення або виникнення обставин, що перешкоджають перебуванню державного службовця на державній службі (ст. 12 Закону України «Про державну службу»). Стаття 12 зазначеного Закону передбачає, що не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які зокрема, мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади.

Особливості дисциплінарної відповідальності встановлені у ст. 14 Закону України «Про державну службу». Дисциплінарні стягнення до них застосовуються за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинки, які порочать їх як державних службовців або дискредитують державний орган, в якому вони працюють [5].

Корупція – це явище суспільного життя, яке постійно перебуває в динаміці. З'являються нові сфери людської діяльності, відповідно відкриваються нові можливості для корупції, а відтак - і нові суб'єкти корупційних діянь. Тому то Конвенція ООН проти корупції 2003 р. [6] пропонує нейтральний, але ємний термін «публічна посадова особа». Визначивши загального суб'єкта корупційної відповідальності (публічну посадову особу), потім можна конкретизувати перелік відповідно до реалій сучасності та доповнити перелік осіб, яких будуть відносити до публічних посадових осіб. Наприклад, Для конкретизації такої групи суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення як суб'єкти приватного права доцільно було б, на нашу думку, навести уточнення «при наданні ними послуг, які фінансуються з державного чи місцевого бюджету», оскільки невизначеність в понятті «публічні послуги» та наявність у суб'єктах відповідальності за корупційні правопорушення суб'єктів приватного сектору – без такої конкре-

тизації може привести до тотального відкриття корупційних проваджень проти приватних осіб.

Також, доцільним було б впровадити положення Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р., яка пропонує державам-учасникам наступну систему заходів для попередження корупції серед чиновників та інших публічних осіб: 1) заохочувати непідкупність, чесність і відповідальність своїх публічних посадових осіб у поєднанні з основоположними принципами своєї правової системи; 2) застосовувати, в рамках своїх інституційних і правових систем, кодекси або стандарти поведінки для правильного, добросовісного та належного виконання публічних функцій; 3) розглядати у відповідності з основоположними принципами свого внутрішнього законодавства, можливість встановлення заходів і систем, які сприяють, щоб публічні посадові особи повідомляли відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо при виконанні своїх обов'язків; 4) формувати таку систему, яка зобов'язує публічних посадових осіб подавати відповідним органам декларації про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи і про істотні подарунки або вигоду, у зв'язку з якою може виникати колізія інтересів по відношенню до їх функцій; 5) у відповідності з основоположними принципами свого внутрішнього законодавства, застосовувати дисциплінарні та інші заходи по відношенню до публічних посадових осіб, які порушують кодекси або стандарти в державі.

Конвенція визначає стандарти відбору, прийому, проходження служби, відповідно до яких держава повинна створювати, підтримувати та закріплювати такі системи прийому на роботу, набору, проходження служби, підвищення по службі і виходу у відставку службовців, які ґрунтуються на принципах ефективності і прозорості та на таких об'єктивних критеріях, як бездоганність роботи, справедливість та здібності; сприяти виплаті належної винагороди та встановленню справедливих окладів з урахуванням економічного розвитку держави-учасниці, здійсненню освітніх та навчальних програм, з тим, щоб такі особи могли задовольняти вимоги правильного, добросовісного та належного

виконання своїх публічних функцій. Такі програми можуть містити в собі посилення на кодекси або стандарти поведінки у відповідних галузях.

Сприятливими чинниками поширення корупції є відсутності ефективного державного управління і дієвого громадського контролю за діяльністю влади. Для ефективної діяльності громадян необхідно, на нашу думку, провести реформу місцевого самоврядування. А саме надати мешканцям територіальної громади фактично здійснювати управління на їх території, за європейським зразком (єдиний центр оплати комунальних послуг, ефективна діяльність служб експлуатації, можливість обирати та знімати з посад осіб, які не виконують належно покладені на них обов'язки, особливо в місцевому управлінні, переобирати осіб вакантні посади, не чекаючи вказівки про вибори з центру) тощо. Фактично коли місцеві громади реально впливають на політичну, економічну, соціальну ситуацію в своєму регіоні, коли люди обирають посадовців, беруть участь в обранні керівників правоохоронних органів в регіоні, і обрані підзвітні перед територіальною громадою за виконання покладених на них завдань. А якщо такі посадовці нав'язані «з гори», то вони і виконують завдання «центру», не завжди мають уявлення про фактичний стан справ на локальному рівні. Саме таку ситуацію ми маємо в Україні.

В державі так і не вирішено питання щодо політичної нейтральності, в першу чергу середньої ланки державної служби – фундаменту держави. В більшості випадків зміна політичних сил при владі тягне за собою і кадрові зміни в державному апараті, що в цивілізованих країнах світу є неприпустимим. Державний апарат має формуватись на основі політичної лояльності. Нам необхідні чіткі правила та правові основи для найму, звільнення службовця, критерії оцінки його професіоналізму, чесності.

За такої ситуації, яку ми маємо, посадова особа намагається використати свій період перебування на посаді в першу чергу для забезпечення себе і своїх близьких відповідними благами, оскільки знає, що при черговій зміні влади йому прийдеться розпрощатися з посадою. А таких можливостей вистачає завдяки гро-

мізdkій, забюрократизований системі управління взагалі. Адже скрізь, куди б не звернувся підприємець – скрізь штучні перешкоди. І доки чиновник матиме право щось дозволяти чи не дозволяти, доти корупція буде присутня в Україні.

Отже, фінансовий контроль серед заходів протидії корупції є одним з найбільш важливих та досить ефективним. Механізм його застосування на сьогодні потребує вдосконалення, зокрема через детальну регламентацію суб'єктів подання декларацій.

1. Кальман О. *Правове забезпечення запобігання та протидія корупції в Україні* // Прокуратура. Людина. Держава., 2005. – № 5. – С. 39-40.
2. *Про засади запобігання і протидії корупції* : Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI / Верховна Рада України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2011. – № 40. – ст.404
3. *Посадові особи юридичних осіб публічного права: хто вони?* // Офіційний сайт Донецької обласної організації профспілки працівників охорони здоров'я // *Електронний ресурс*. – Режим доступу: [http://donetsk.medprof.org.ua/donetsk/novini/novini/?tx_ttnews\[tt_news\]=2704&tx_ttnews\[backPid\]=491](http://donetsk.medprof.org.ua/donetsk/novini/novini/?tx_ttnews[tt_news]=2704&tx_ttnews[backPid]=491)
4. *Про державну службу* : Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII / Верховна Рада України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1993. – № 52. – ст.490
5. *Методичні рекомендації з питань запобігання та протидії корупції*. Офіційний веб-сайт Голодержслужби України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89179&cat_id=57862
6. *United Nations Convention against Corruption* // <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/index.html> // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf

Петровська І.І. Фінансовий контроль в системі заходів запобігання та протидії корупції в Україні: загальна характеристика

Стаття присвячена характеристиці фінансового контролю як напрямку запобігання та протидії корупції в Україні, висвітлює проблемні питання антикорупційної діяльності, зокрема порядку, умов та суб'єктів подання декларацій.

Ключові слова: фінансовий контроль, фінансовий моніторинг, запобігання і протидія корупції, громадський контроль.

Петровская И.И. Финансовый контроль в системе мер предупреждения и противодействия коррупции в Украине: общая характеристика

Статья посвящена характеристике финансового контроля как направления предотвращения и противодействия коррупции в Украине, освещает проблем-

ные вопросы антикоррупционной деятельности, в частности порядка, условий и субъектов представления деклараций.

Ключевые слова: финансовый контроль, финансовый мониторинг, предотвращение и противодействие коррупции, общественный контроль.

Petrovska I.I. Financial control in the system of preventing and combating corruption in Ukraine: the general overview

The article is devoted to the characteristic of financial control as the direction of preventing and combating corruption in Ukraine, the article also highlights problem areas of anti-corruption activities, including the order of presentation, conditions and subjects of tax returns.

Keywords: financial control, financial monitoring, preventing and combating corruption, public control.

Пташник І.Р.

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

УДК 347

Питання, пов'язані з донорством органів та тканин, які можуть бути використані в медичній діяльності, повинні бути не просто чітко сформульовані в законодавстві, але також і узгоджені з медичними і фармацевтичними працівниками, психологами та навіть з представниками духовництва. На сучасному етапі впорядкування українського законодавства гостро постає питання врегулювання питання трансплантації органів та тканин людини відповідно до законодавства Європейського Союзу.

Метою даного дослідження виступає характеристика існуючих нормативно-правових актів з питань донорства та трансплантації в рамках Європейського Союзу та Ради Європи, виділення прогалін та окреслення рекомендацій. У процесі роботи детально вказано найважливіші законодавчі акти, які лягли в основу регулювання найбільш новаційної гілки медицини – трансплантації.

Першим органом, який приділив увагу регулюванню питань трансплантації та донорства, була Рада Європи, яка в «Текстb Ради Європи із заходів біоетики. Том I (TextsoftheCouncilofEuropeonbioethicalmeasures. VolumeI)» закріпила в 1978 році Рекомен-